

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

**ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PRO-
GRAMI**

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

**“ERKEK EGEMEN SÖMÜRÜ DÜZENİ VE ONU BESLEYEN
ÇIKAR İLİŞKİLERİ”**

Danışman Öğretmen: Başak İNGİN

Öğrencinin Adı: Nur

Öğrencinin Soyadı: AYDINALP

Diploma Numarası: D001129-0020

Sözcük Sayısı: 3545

Araştırma Sorusu: Orhan Kemal'in “Hanımın Çiftliği” üçlemesinin “Vukuat Var” adlı ilk romanında “sosyal adaletsizlik” kavramının çerçevesi kişileri, olay örgüsü, zaman ve çevre faktörleri bağlamında nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında Orhan Kemal'in Hanımın Çiftliği üçlemesinin ilk cildi olan Vukuat Var adlı romanındaki olay örgüsünü, hem tek tek karakterler açısından hem de söz konusu karakterlerin içerisinde buldukları zaman ve çevre ile ilişkileri açısından inceledim. Bu doğrultuda, çalışmamın ana bölüm olarak değerlendirilebilecek ilk bölümünde, karakterleri, kadın-erkek, işçi-işveren, sömüren-sömürülen vb. ayrımları gözeterek değerlendirmeye gayret ettim. Karakterlerin belirgin kişilik özellikleri ile olay örgüsündeki kırılma anları arasındaki bağlantıların izini sürmek niyeti ile, karakterlerin hem kendi içlerinde hem de birbirleri ile yaşamış oldukları çelişkileri anlamaya çalıştım. Çalışmamın ikinci bölümünde ise Orhan Kemal' in yaratmış olduğu karakterlerin, içerisinde buldukları zamanın koşullarından ne şekilde etkilendiklerini değerlendirirken bu karakterlerin birey olarak zamanı nasıl kodladıklarını, yaşamlarını nasıl geçirdiklerini inceledim.

Üçüncü bölümde, romanda yer alan karakterlerin içinde buldukları mekanlardan nasıl ve ne kadar etkilendikleri sorusunun yanı sıra söz konusu mekanları ne derece etkileyebilmiş oldukları sorusunun cevabını aradım. Çalışmamın sonuç bölümünde ise karakterlerin ve onların içerisinde buldukları zaman-mekan koşulları ile romanın ana yapısı ve olay örgüsü arasındaki ilişkileri pekiştirerek, Orhan Kemal' in yapıtını oluştururken değinmek istediği bireysel, toplumsal ve evrensel değerleri toplu olarak bir çerçeve içine yerleştirmeye çalıştım. Çalışma metnini yapılandırırken yapılan alıntılarda, yöresel konuşma tarzını ve noktalama işaretlerini - Orhan Kemal' in yapmış olduğu gibi- eserdeki şekli ile korudum. Alıntılar dışındaki metinlerde ise Türk Dil Kurumu Sözlüğü' ne bağlı kaldım.

Sözcük Sayısı: 219

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. SOSYAL ADALETSİZLİĞİN TOPLUM İLİŞKİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	2
2.1. BİREYLER ARASI ÇATIŞMALAR	2
a. Berber Reşit-Güllü	2
b. Kemal-Cemşir, Berber Reşit ve Hamza	2-3
c. Zaloğlu Ramazan-Muzaffer Bey	3
d. Yasin Ağa-Muzaffer Bey	4
e. Kabak Hafız - Muzaffer Bey	4
f. Gülizar-Güllü	4-5
g. Boşnak Meryem-Güllü	5
h. Berber Reşit'in Karısı	6
i. Giritli Pakize-Erkekeler	6
2.2. BİREY İLE TOPLUM ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR	7
a. Güllü-Erkek Egemen Toplum Düzeni	7-8
b. Muhsin Usta-Sömürü Düzeni	8-9
2.3. SINIFSAF FARKLILIĞIN SOSYAL ADALETSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	9
a. Muzaffer Bey-Köylüler ve işçiler	9-10
3. ROMANIN GEÇTİĞİ DÖNEMİN, BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	11
3.1. BİREY - ZAMAN İLİŞKİSİ	11
3.2. TOPLUM - ZAMAN İLİŞKİSİ	11-12
3.3. İÇİNDE BULUNULAN ZAMAN DİLİMİNİN SOSYAL ADALETSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	12-13
4. ÇEVRE FAKTÖRÜNÜN TOPLUM VE BİREY ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	13
4.1. BİREY - ÇEVRE İLİŞKİSİ	13
4.2. TOPLUM - ÇEVRE İLİŞKİSİ	14

4.3. ÇEVRE FAKTÖRÜNÜN YENİDEN TANIMLANMASININ SOSYAL ADA- LETSİZLİK ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLERİ	14
5. SONUÇ	15
6. KAYNAKÇA	15

1. GİRİŞ

Eserlerinde, toplum dinamiklerini gerçekçi, anlaşılır ve sade bir biçimde ele almaya özen gösteren Orhan Kemal, sıradan ve küçük yaşamların izlerini sürerken, yarattığı karakterlerin bireysel hikâyelerini, hem ülkenin hem de dünyanın içinde bulunduğu sosyo-politik panorama içerisine yerleştirmeyi başarmış bir yazardır. Özellikle işçi ve çiftçinin ekmek kavgasını farklı boyutlarıyla derinlemesine incelediği *Hanımın Çiftliği* üçlemesinde emek sınıfının içerisinde bulunduğu şartların acımasızlığı ve çetinliğini ustalıkla gözler önüne sermektedir.

Orhan Kemal, '**Vukuat Var**' adlı romanındaki olay örgüsünü, kadın kahramanı Güllü etrafında şekillendirir. Diğer önemli karakterlerden Güllü'nün babası Cemşir, Cemşir'in çocukluk arkadaşı Berber Reşit, Güllü'nün erkek kardeşi Hamza ve zorla evlendirilmek istendiği Zaloğlu Ramazan, Güllü'yü kendi çıkarları için kullanmak isterler. Öte yandan Kemal ile Güllü birbirlerini saf ve temiz bir aşkla sevmektedirler. Romandaki esas gerilim, Güllü ve etrafındaki bu beş kişi arasında geçer. Ancak roman boyunca, esas karakterler etrafında ortaya çıkan yan karakterler de olay örgüsüne dahil edilir.

Romanda farklı açılardan okuyucuya verilen sosyal adaletsizlik duygusu, öncelikle bireyler arası çatışmalarda göze çarpar. Aslında bireylerin birbirlerine karşı takındıkları ikiyüzlü tavırlar, statü farklılıklarından kaynaklanmakta, etik dışı bir görünüm sergilemektedir. Büyük resimdeyse bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinin toplamından oluşan toplum düzeni, onların birbirleri ile daha çok çatışmalarına neden olur ve giderek daha çok sömürülmelerinin zeminini hazırlar. Toplum içindeki çarpık ilişki yapısının oluşmasında içinde bulunulan zaman diliminin, coğrafyanın ve siyasi görünümünün de etkisi bulunmaktadır.

2. SOSYAL ADALETSİZLİĞİN TOPLUM İLİŞKİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

2.1. BİREYLER ARASI ÇATIŞMALAR

a. Berber Reşit - Güllü:

Kürt kökenli Reşit, Cemşir'in çocukluk arkadaşıdır. Kuruköprü'de berberlik yapar. Çocukluktan beri yokluk içinde yaşamıştır. Cemşir'in geniş ailesinin tersine, onun ailesi karısından ibarettir. Çocukları olmamıştır. Fiziksel olarak Cemşir' in tam zıddı, çirkin bir adamdır. Cemşir' in en yakın arkadaşı gibi gözüktüğü halde onun yakışıklılığını, parasını ve gücünü kıskanmaktadır. Cemşir ise tüm bu özelliklerine rağmen, tam olarak var olduğunu hissedebilmek için çocukluk arkadaşının akıl hocalığına ihtiyaç duymaktadır. Dolayısı ile Reşit'in yaşadığı temel çatışma da yine Güllü ileymiş gibi gözükse de o temelde şuursuzca güce tapmakta, Cemşir'i bu güce ulaşabilmek için kullanmaktadır. Yine tam da bu nedenle Güllü'yü kendisi ile sahip olmak istediği güç arasında bir engel olarak görmektedir. Güllü de bu durumun farkındadır ve kendi başına gelenlerde Reşit' in parmağı olduğunu sezer. Bu nedenle de onu sevmez: “(...) Babam gene de saf adamdır, kızmam ona pek. Asıl Reşit var, berber Reşit.. babamın akıl hocası o! Cin mi cin. Bir de suratsız ki, eh...” (Kemal, 39)

Reşit ile Güllü'nün arasındaki çatışmanın en bariz göstergesi Reşit' in içsel konuşmasında açığa çıkar: *İyi ama, kız beğenecek miydi bakalım oğlanı? “ – Ana, baba beğendikten sonra kıza bok yemek düşer! Kız da kim oluyormuş? Benim kızım olmalı da, benim beğenip verimkar olduğuma omuz silkmeli!”* (Kemal, 52).

b. Kemal - Cemşir, Berber Reşit ve Hamza:

Kemal'in yaşadığı temel çatışma Cemşir ve etrafındakilerleedir. Bu çatışmanın yarattığı sıkıntıları aşkına tutunarak aşmayı dener. Güllü ile Kemal' in aşklarına tutku ile bağlı kalmaları, Reşit' in planlarını sekteye uğratar. Hamza her ne kadar Kemal'i korkutmaya çalışsa da Kemal kuru gürültüye pabuç bırakacak bir karakter değildir. Hamza' nın tehditleri ters etki yaparak

Kemal ve Güllü' yü birbirlerine daha çok yakınlaştırır. Kemal diğer erkek karakterlerin tersine, yoksulluğa farklı tepki vermeyi seçerek her defasında aşkına ve hayallerine daha sıkı tutunur:

“ Ya çocukları olunca? Çocuklarını okuturdu bak. Her gün işe gelip giderken rastladığı yalın ayaklı, entarileri şakıldaklı, götü başı açık çocuklardan olmayacaktı onunkiler. Sokağa babaları, anneleri olmadan çıkmayacaklar, okul çağları geldi mi de, fabrikaya değil, okula gideceklerdi. Varsın okusunlar, iyi yetişsinlerdi. (...) Kim ne derse desin, Güllü'yle evlenecek, okula gidip gelecek çocukları olacaktı.” (Kemal, 24).

c. Zaloğlu Ramazan - Muzaffer Bey:

Ramazan dayısı Muzaffer Bey'in aksine çelimsiz birisidir. Diğerlerinin onu Zaloğlu adıyla çağırmasının nedeni, Ramazan'ın çelimsiz görünümünü kamufle etmek için giydiği külot pantolon, büyük çizmeler ve kullanmadığı halde yanından ayırmadığı silahıdır. Kumara, içkiye ve uyuşturucuya düşkün olan Ramazan Muzaffer Bey'in yeğeni olduğundan ilerde büyük bir mirasa konmayı beklemektedir. Kendi varlığını ancak dayısının sahip olduğu topraklarla ve diğer maddi olanaklarla hissedebilmekte olan Ramazan, aslında son derece silik bir tiptir. Diğerlerinin gözündeki sözüm ona saygınlığı, diğerlerinin dayısına duydukları korkudan kaynaklanmaktadır. Dayısından korktuğu için Güllü ile evlenmek isteğini Muzaffer Bey'den önce, Kabak Hafız'a açar çünkü Hafız'ın Yasin Ağa'yı, onunda dayısını ikna edeceğini düşünmektedir. Dolayısı ile onun dayısı ile ilgili olarak yaşadığı iç çatışma olay zincirinin tırmanmasında önemli rol oynar:

“Gözlerini, yerden kaldırıp dayısına bakamıyordu. Yanlış bir iş yapıp dayak yemekten ödü kopuyordu. Hiç şakası yoktu adamın. Kızdı mı, elinden Allah bile kurtulamazdı! (...)” (Kemal,112).

d. Yasin Ağa - Muzaffer Bey:

Çiftliğin sorumlusu Yasin Ağa, cesareti ile ün yapmış, korkusuz, yetmişli yaşlarda, Muzaffer Bey' e ve onun çiftliğine sadık bir adamdır. En keyif aldığı aktivite Ramazan' ın ona kitap okumasıdır. Dinine son derece bağlı olduğu için özellikle dini hikayeler dinlemeyi sever. Görünürde dinine bu kadar bağlı olan Yasin Ağa, Kabak Hafız kadar olmasa da, kadınlara karşı

zaafî olan bir karakterdir ve çiftliğin hizmetçisi Gülizar ile yasak bir ilişki yaşamaktadır. Dolayısı ile onun din ile olan ilişkisi de gönüllü değil korku kaynaklı bir ilişkidir.

Bunun yanında, Kabak Hafız'ın dini alet ederek uydurduğu yalanlara inanmakta ve patronu olduğu halde Muzaffer Bey'le görüş ayrılıkları yaşamaktadır. Onun cehaleti ile Muzaffer Bey' in yanında çalışanları hor görmeye alışmış tavrı birleşince ortaya çıkan görüntü, toplumda derinleşmeye başlayan uçurumların yansımasına gibidir.

e. Kabak Hafız - Muzaffer Bey:

Kabak Hafız ellili yaşlarda, iri yarı bir köy imamıdır. Ancak onun imamlığı aslında olduğu kişiyi örtmek için uygun bir kılıftır. Kabak hafız aslında son derece iradesiz yemek ve cinsellik ihtiyaçları tarafından yönetilen, neredeyse hayvandan daha aşağı yaşam süren bir adamdır. Zaten imamlığını da bu kötü huylarını maskeleyerek için kullanmaktadır. Romanda yozlaşmayı temsil etmektedir. Kendi çıkarının karşısında olan herkesle çatışırken, menfaatine uygunsa herkesle işbirliği yapmakta sakınca görmez. İçten içe Muzaffer Bey'in gücünü, yaşadığı rahat hayatı kıskanmaktadır.

f. Gülizar - Güllü:

Gülizar, kendini erkekler üzerinden tanımlayan ve onlarsız yapamayan kadın modeline örnektir. Çiftliğe hizmetçilik ederken kimi zaman Ramazan'la kimi zaman Muzaffer Bey ve Yasin Ağa ile beraber olarak çiftlikteki pozisyonunu korumaya çalışır. Fakat onun asıl çatışması çiftliğe gelin gelme ihtimali olan Güllü ile. Kendisinden genç ve güzel olduğunu duyduğu zaman onun gelişine karşı Ramazan ile konuşması Gülizarın bütün endişesini su yüzüne çıkarır. Tek endişesi; elindeki gücü kaptırmaktır. Kabak Hafız'ı bir diğer seçenek olarak düşünmekte tereddüt etmez:

“Birden aklına öyle yatıvermişti ki, “Ulan alıver beni be! diye geçirdi. “Ayı, ayı oğlu ayı. Alsan ne çıkar? Sana öyle bir avrat olurum ki! Senin dümenin namaz, niyaz, dua, okuyup üfleme. Uyuveririm sana.” (Kemal, 293).

g. Boşnak Meryem - Güllü:

Boşnak Meryem Güllü' nün annesi ve Cemşir' in en küçük karısıdır. Ailede Güllü' nün Kemal ile aşkını onaylayan ve destek veren tek kişidir. O, kızının sevdiği adamla güzel bir yuva kurmasını istemektedir. Hatta bu uğurda kocasından ve oğlundan yiyeceği dayakları bile göze alır. Bu tip kadınlara bir diğer örnek Güllü' nün annesi Boşnak Meryem'dir. Onun Cemşir' e olan bağlılığı bir insanın bir insana olan bağlılığından çok, bir köpeğin bir insana olan bağlılığını andırmaktadır:

"Komşu kadınların bana nasıl imrendiğini de biliyorum. Hatta beni kıskananlar da var. Hem de taze kadınlar, kızlar.. bu da bana yeter. Baban benim küçük tanrım. İsterse beni çekip vursun, etimi lime lime doğrasın. Kanım helâl ona!" (...)

(Kemal, 205).

Bu noktada anne ve kız farklı görüşlere sahiptirler. Güllü, bu 'küçük tanrı' lafını kabul etmemektedir. O erkeklere olduğu kadar, onların yıllardır devam eden sömürsünü kabul eden kadınlara da kızmaktadır:

"Onlar erkeğe, dedi, biz de kadınız. Kadın oluksa erkeklerin esiri, kulu olmadık. Ama, sizin gibi kadınlara müstahak. İçer, sıçar, her bir haltı karıştırır, ırz namus tanımazlar, kazançlarınızı ellerinizden alırlar, sonra da, küçük tanrı. Ben tanrı manrı bilmem. Sen sensin, ben de ben. Sayarlar hatırımı, sayarım hatırlarını. Saymıyorlar mı? Canları cehenneme. Hele telime dokunsunlar, kahpe dölüyüm beşlerine beş, ellerine taş!" (Kemal, 199).

h. Berber Reşit' in Karısı:

Berber Reşit' in karısı ise sahibi olduğu koyunu adeta çocuğu yerine koyar. Onun bu saplantısı, romanda önemsiz bir ayrıntı gibi gözükse de, Berber Reşit' in çiftliğe yerleşme hayallerini pekiştirir ve Kemal' in ölümü ile sonuçlanan olaylar dizisini hızlandırır. Buradaki önemli olan nokta, kadının kendisini kocasına çocuk veremeyen bir nesne gibi tanımlamış olmasıdır ki; bu durum da erkek egemen toplumdaki ezilmiş kadının zihin yapısı ile örtüşmektedir:

"Geçen yıla dek, Reşit'ten sonra olanca sevgisini verdiği güzel bir koyunu vardı. Yıkayıp, kurulamak, taramakla da kalmaz, tüylerini allı, morlu, sarılı, yeşilli nakışlarla süsler, boynuzlarını da beyaz yaldızla yaldızlardı. Hatta gözlerine sürme bile çekerdi.

Hayvan renk renk nakışlanıp yaldızlandı mı, keyfine son olmaz, çocuk gibi sevinerek koyununun boynuna sarılır, gözlerinden, kuru yanaklarından, dudaklarından öperdi. Böyle zamanlarda öylesine coşardı ki, gözlerinden yaşlar yuvarlanır, aklına kötü kötü şeyler gelirdi: Koyunu ölüverirse bir gün ya...”(Kemal, 126).

i. Giritli Pakize - Erkekler:

Pakize, Güllü ile aynı fabrikada çalışan, boşanmış, canı çektiği erkekle beraber olan bir kadındır. O ruhunda erkeklere karşı büyük bir öfke beslemektedir. Ancak bu öfkeyi fiziksel boyuttan, gelişmiş bir birey bilinci düzeyine taşıyamadığı için, aşka olan inancı zayıflamıştır. Erkeklere olan öfkesi onu ezilmişlikten, cinselliğin aşırı vurgulanması noktasına savurmuştur. Yine de çevresindeki diğer kadınlardan farklı olduğu için, Güllü çoğu zaman Pakize’yi kendine örnek alır:

– Beni görüyorsun. Nasılım ben? Feleğe minnetim var mı? İki el bir boğaz için. Çalışıyorum da. Canım erkek mi istedi? Erkekten çok ne var? Birini gözüne kestirirsin. Tıpış tıpış gelir enayi. Bitti mi işin, hadi bakalım dersin, al palamarı yallah! (Kemal, 203).

2.2. BİREY İLE TOPLUM ARASINDAKİ ÇATIŞMALAR

a. Güllü - Erkek Egemen Toplum Düzeni:

Henüz reşit olmamasına rağmen çalışıp kendi parasını kazanan, gerektiğinde babası Cemşir’ e, erkek kardeşi Hamza’ ya bile kafa tutmaktan çekinmeyen, geleneksel Türk kadını tiplemesinin oldukça dışında sayılabilecek, alımlı, güzel bir kız olan Güllü’ dür. Babası, erkek kardeşi ve Berber Reşit, Güllü’ yi toprak ağasının yeğenine yamamak; hem başlık parasına konmak hem de çiftliğe yerleşerek rahat bir yaşam sürmek için satılabilecek mal olarak görmektedirler:

“Bütün ümidi bu kızdaydı su sıra. Satacaktı onu halli mallı birine. Ama Muzaffer Bey’in yeğeni Ramazan Efendi olursa, tadından yenmezdi Reşit’ in dediği gibi.” (Kemal, 124).

Güllü' nün yaşadığı temel çatışma, onun yaşamına haksızca, adaletsizce ve vicdansızca hükmeden erkeklerdir. Ailesindeki erkeklerin bu tutumlarını bilmesine ve onların dediklerine uymazsa başına gelebilecek olayların farkında olsa da, Güllü içinde bulunduğu bu yozlaşmış çevreden aşkın ipine sarılarak kurtulmayı dener. Kemal' e olan aşkı uğruna babasından, kardeşinden yediği acımasız dayaklar bile onu yolundan döndüremez. o farkında olmadan, kız başına, toplumda yüzyıllardır devam eden erkek egemen düzene karşı çıkmaktadır: “*Sinemaya da giderim, tiyatroya da. Bana hiç kimse karışamaz. Çalışıyorum. Alnımın terini yiyorum, vız gelir dünya!*” (Kemal, 20).

Güllü en başta babası Cemşir' e, sonra da kardeşi Hamza' ya karşı varolma savaşı vermektedir. Baba-kız arasındaki bu çatışma o günlerde Türk toplumunda yer almakta olan, erkeği yücelten ve kadını aşağılayan sığ görüşün çarpıcı bir tablosunu verir. Cemşir, temelinde sevgi bulunmayan baba otoritesini kullanarak, Güllü' yü çiftlik sahibi Muzaffer Bey' in yeğeni Zaloğlu Ramazan' a satmak istediğinde, Arap uşağı Kemal 'i seven Güllü' nün bu durumu reddetmesiyle olaylar tırmanmaya başlar.

Cemşir, Hamza' nın tıpkı kendisi gibi kadın ve içki alemlerine düşkün olmasından ve kabadayı tavırlar sergilemesinden pek memnun, oğlunda en ilkel anlamda soyunun devamını görmektedir. O da tıpkı Cemşir gibi gücünü ve yakışıklılığını yaşlı kadınların parasını alabilmek için kullanmakta ve çalıştığı fabrikanın müdürünün karısı ile yasak bir ilişki yaşamaktadır. Hamza, bu çarpık ilişki ile böbürlenecek kadar farkındalığı düşük bir tiptir. Aynı zamanda, erkek egemen toplum düzeninin Güllü' nün zihninde yarattığı gerilim ise onun çoğunlukla Hamza' yı düşündüğü zamanlardaki iç diyaloglarında ortaya çıkar:

“– *Anam, babam, babama boşver ya, Hamza boku. En çok da o. Benim namusum ondan sorulmuş. Onun namusu kimden sorulur ya? Erkek olmak ne iyi değil mi? Başkalarının namusu onlardan sorulur. Kimse karışmaz. Babama bile lan baba der de, babam inek gibi güler! Biz? Su getir, gülme orospu gibi, nerdeydin? Kiminle konuşmuşsun fabrikada?*” (Kemal, 22).

b. Muhsin Usta - Sömürü Düzeni:

Muhsin Usta, otuz beş yaşında, bekar bir adamdır ve aynı zamanda Kemal' in iş arkadaşıdır. Romandaki yan karakterlerden olmasına rağmen diğerlerine kıyasla daha bilinçli ve bağımsız bir tiptedir. Kitap okumaktadır. Makine bilgisi üst düzeydedir ve bu durum o dönemin Türkiye'sinde iş sahiplerinin pek de hoşuna giden bir durum değildir. Eğer halkın genel olarak makineler hakkındaki bilgisi artarsa bu durum patronların halk üzerindeki üstünlüklerinin sona ermesi anlamına gelecektir:

“– Okumamışlar daha da çok tutuluyor. Neden dersin, okumuşlardan idareciler çekinir. Okumamışlardansa aftos piyasos. Okumuşlara kül yutturamazlar, okumamışları çekerler idareye, dan dun etti mi pata küte döverler, kesesine kalır!” (Kemal, 35).

O bir emekçidir. Onun mensubu olduğu işçi sınıfı o yıllarda haklarının farkında değillerdir ama Muhsin Usta bireysel mücadelesini sosyalist boyuta taşımış, sınıf bilinci olan bağımsız ve aynı zamanda sorumlu bir bireydir. Kemal ile arasında geçen bir başka konuşma onun olaylara karşı sahip olduğu geniş bakış açısının ispatı gibidir:

*“– Bir kadını sevmek kolaydır, ama bütün kadınları, bütün çocukları, bütün insanları sevmek, sevebilmek...
– Mümkün mü bu?
– Pek çok yürek için mümkün olmayabilir henüz, ama öyle yürekler vardır ki, insanlığı topyekûn severler, sevebilirler, sevmeden edemezler!
– Nasıl?
– Nasıl değil mi? Haklısın. Benim sevmemde, daha doğrusu bu türlü seven yüreklerde tek kadını olduğu gibi, kucığına oturtup okşamak yoktur. Öyle bir düzen için çaba sarf ederler ki, insanlar kadın kadın, erkek erkek, çocuk çocuk mutlu olsunlar, dünya nimetleri önlerine bir kardeş sofrası açılıp saçılsın. Bilmem anlatabiliyor muyum? (Kemal, 133).*

2.3. SINIFSAF FARKLİLİĞİN SOSYAL ADALETSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

a. Muzaffer Bey - Köylüler ve İşçiler:

Muzaffer Bey de tıpkı Cemşir gibi kuvvetli, yakışıklı bir adamdır. Ancak Cemşir' den farklı olarak eğitilmiş, Avrupa görmüş, babadan kalan miras sayesinde rahat bir yaşam süren bir toprak beyidir. Romanda Güllü' ye aşık olan Zaloğlu' nun da dayısıdır. Dolayısı ile Cemşir, Reşit ve Zaloğlu İçin Muzaffer Bey tapılacak bir kişidir. Çünkü hepsi de günün birinde o çiftlikte keyif ve rahat içinde yaşamının hayallerini kurarlar. Her ne kadar eğitilmiş, Avrupa görmüş biri olsa da, iş zorbalığına gelince Muzaffer Bey' in de Cemşir' den ayıran hiç bir etken kalmaz. Arazileri, siyasi gücü ve diğer varlıkları sayesinde çiftçilerin topraklarını sorgusuz sualsiz gasp eden, adeta kendi kanunu kendi yazan bir kişidir. Köylüleri, çiftçileri ve işçileri sömürmeyi kendinde hak gören bir kimsedir. Karşısındaki insanlarda sınıf bilincinin eksik olmasından yararlanarak zorbalığını her geçen gün artırmaktadır. Bu durumda üyesi olduğu partiden aldığı siyasi gücün ve babadan kalma mirasın rolü büyüktür. Nitekim kendisine karşı çıkmayı aklından geçirenleri bu güç ile korkutmakta ve sindirmektedir. Ayrıca sadece insanlara karşı değil, hayvanlara karşı da son derece acımasız bir adamdır. (Toprağına izinsiz giren hayvanları hiç suçluluk hissetmeden öldürür.) Bu anlamda Cemşir' den pek de farkı yoktur:

Muzaffer Bey' i hoş görmeye alıştırmışlardı açıkçası. Alışmamışlardı aslında, içerliyor, kimselere duyurmadan okkalı küfürler sallıyorlardı ya, kimseye duyurmadan! Çünkü parti'liydi, tabancası vardı, her yanda hatırı dirhem dirhem sayılıyordu.
” (Kemal, 266).

Muzaffer Bey, romanın ana karakterlerinden Cemşir, Hamza ve Berber Reşit ile pek çok yönden benzerlik gösterse de, zenginliğin getirdiği güç dolayısı ile ilk bakışta sanki onlardan çok farklıymış gibi görünür. Halbuki aynı dejenere toplumun farklı noktalarında duran aynı kişilik özellikleri gösteren tiplerdir. Birini alınıp diğerinin yerine konya aynı davranışları sergileme ihtimalleri oldukça yüksektir. Bu çıkarıcı kafa yapısının kanıtları, onun Zekai Bey ile olan diyaloglarının çoğunda görülmektedir.

Muzaffer Bey arkasına aldığı siyasi güçle köylülerin topraklarını adaletsizce onların ellerinden alır. Köylüler ise bu durumda herhangi bir şekilde isyan etmezler. Çünkü toprak ağasından korkmaya ve kaderlerine razı olmaya alıştırmışlardır. İsyan etseler bile devletin, kanunun ağadan yana olacağına inanmakta ve kaderlerine boyun eğmektedirler.

3. ROMANIN GEÇTİĞİ DÖNEMİN BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Romanın geçtiği dönem 1948 ile 1950 arasındadır. Bu yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi yönetimdedir. Ancak Demokrat Parti yavaş yavaş güçlenmektedir. Bu durumun birey ve toplum üzerindeki kutuplaştırıcı etkisi de kendini göstermeye başlamıştır. Bu durumun izlerini Muzaffer Bey' in psikolojisinde bulabiliriz:

“Karşı partinin elindeki silahı almak için din adamlarına yüz vermekle iş bitmezdi. İşi gevşek tutuyorlar, gericiğe yüz veriyor, okşuyorlardı. Olmazdı efendim, olmazdı. Gerici tayfasının yüz bulunca memleketin basına ne çoraplar ördüğünün örnekleriyle doluydu tarih. Sonra daha başka bir şey... Henüz iyice kesinleşmemekle beraber, parti ikiye bölünüyordu. Biri Devrimciler'di, öteki Tutucular. O, sapına kadar Devrimciydi... (Kemal, 102).

3.1. BİREY - ZAMAN İLİŞKİSİ

Romanın geçtiği yıllardaki Dünya' da gözlemlenen siyasi, ekonomik ve teknolojik değişiklikler bireyler ve sınıflar arasındaki diyaloglara da yansımaktadır. Tarımın makineleşmesi patron Muzaffer Bey' in işine gelirken, Köylü ve işçilerle muhatap olan Yasin Ağa bu konuda onunla farklı düşünmektedir. Onların bu durumu, bireylerin içinde buldukları zamanın şartlarından nasıl etkilendiğine güzel bir örnektir:

“– Bu makineler bizim memlekete göre değil bey. Neden dersen, fakir fukaranın ekmeğini alıyor elinden. Fakir fukaraya da yazık. Onlar da Cenab-ı Allah'ın kulu!” (Kemal, 109).

3.2. TOPLUM - ZAMAN İLİŞKİSİ

Bahsi geçen dönemin toplumsal yapısında erkek egemen bir yaşam hüküm sürmektedir. Dolayısı ile erkeklerin büyük kısmı, karılarını tarlaya ya da fabrikaya yollayarak, zamanı köy kahvehanesinde tüketirler. Bireylerin çıkarları doğrultusunda gruplaşmaları ve bu durumun toplumdaki çift kutuplu yapının temelini oluşturmasının en bariz örneği ise köy kahvehanesi ile ilgili tasvirlerde göze çarpar:

“(...) Ama Demirkıratlık icat edileli beri iş değişmişti. Kahve hemen hemen ikiye bölünmüşü. Halk’çular kahvenin solunu, Demokrat’lar sağını tutmuşlardı. Birbirleriyle çokluk konuşmazlar, oyun bile oynamazlardı. Herkes kendi partisinin adamıyla düşüp kalkar olmuştu. Radyoda Halk’çular konuşmaya başlamazlar mı, Demokrat’lar kalkar giderler, onların kalkıp gidişine berikiler küfrederlerdi” (Kemal, 116).

3.3. İÇİNDE BULUNULAN ZAMAN DİLİMİNİN SOSYAL ADALETSİZLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:

1940’ ların Türkiyesinde üretim ve sosyo-ekonomik yapı hala eski alışkanlıklarla devam ettirmektedir. Kadınların sosyal ve ekonomik hakları henüz toplum tarafından içselleştirilememiş, onların işçi ve çiftçi olarak üretime katkılarının sürmesine rağmen, bunun karşılığını almaları ataerkil toplum düzeni tarafından engellenmektedir. Ayrıca Atatürk ilke ve inkılaplarının, ne muhafazakarlar ne de sözde aydın demokratlar tarafından tam olarak anlaşılammış olması, fırsat eşitliği ve sosyal adalet meselelerinin de sığ şekilde ele alınmasına neden olmuştur. Bu durum ise emekçiler ile toprak ağaları ve patronlar arasındaki makasın açılmasına neden olmuş; özgürlük, fırsat eşitliği, sosyal adalet gibi kavramlardan giderek uzaklaşmıştır:

*“Arkadaşı, "Laiklik maiklik," demişti. "Elden giderse ne olur?"
"Ne mi olur? Mustafa Kemal ve devrimlere elveda!"
Koca burunlu arkadaşı gülmüştü:
"İlahi Muzaffer, düşündüğün şeye bak..."
Şaşmıştı:
"Demek devrimlerin lüzumuna inanmıyorsun?"
Omuz silkmışti:
"Yoo."
"Peki niçin bu kadar kandöküldü? Milli Mücadele ve onun şuuru?"
Arkadaşı birden ciddleşmişti:*

"Mühim olan senin ve benim nefsi nefsimizdir. Bunu temin edecez devlet ister laik olsun, ister şer'i. Haydi şerefe!"
"Peki halk? Fakir fukara?"
"Vız gelir!" (Kemal, 111).

4. ÇEVRE FAKTÖRÜNÜN BİREY VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Romanda yer alan pek çok farklı kökten gelen karakter, bakımsız, kirli, pasaklı işçi mahallesinde yaşar: *"İşçi mahallelerine sapan çamurlu, dar sokağa girdiler. Elektriksiz sokak, köhne tahta perdelerle çevrili harap evler kalabalığının arasında uzuyordu. Karanlık pencereleriyle evler çoktan uykuya varmışlardı."* (Kemal, 46).

Ayrıca fabrika da neredeyse romandaki karakterlerden biri gibi bireylerin psikolojilerinde önemli yer tutar. Bir anlamda onların çatışmaları için hızlandırıcı rol üstlenir. Bunun en bariz örneği Kemal' in annesi Meryem' in düşüncelerinin anlatıldığı kısımdır:

"Değirmenin motoru gibi, ama ondan çok büyük motorların kendi kendilerine çalıştırdıkları bir yerdü fabrika. Sonra deli deli dönen kasnaklara geçirili bitmek tükenmek bilmeyen kayışların ormanı. Bu kayışlar deli dervişler gibi paldır küldür dönüyor, önüyorlardı. Yılanlardı belki de. Yılanlardı da insanlara düşmandılar. Aralarından gelip geçen insanlara el atıyor, onları artık saçlarından mı, giysilerinin kolları ya da eteklerinden mi kapıp alıyor, demir kasnaklarda ezip kanlı külçe hâlinde yere kusuyorlardı." (Kemal, 145).

4.1. BİREY - ÇEVRE İLİŞKİSİ

Romanda bireyin, içinde yaşadığı toplumdan nasıl etkilendiğine dair etkileyici betimlemeler bulunmaktadır. Fabrikanın insanı aşağılayan, hiçe sayan yaşam şartları, işçilerinin yaşadıkları mekanlara da bulaşmıştır. İşçiler adeta yarı ölü gibidirler:

"Üçer beşer liraya kirali, ayı inlerine benzeyen odalardan ceketleri omuzlarında erkekler bogula tıkana öksürerek çıkıyor, ellerini yüzlerini yıkamaya lüzum görmeden basıp gidiyorlardı. Yüzlerinden düşen bin parça, insan biçimine girmiş canlı birer küfre benziyorlardı. İyi gıda alamamış, ya da uykuya doyamamışlıkları yanında, işsizliğin verdiği sıkıntı her hallerinden belli oluyordu." (Kemal, 229).

4.2. TOPLUM - ÇEVRE İLİŞKİSİ:

Romanda çiftçilerin yaşam kavgasının sürdüğü önemli alanlardan biri tarla, diğeri ise zenginliğin ve rahatlığın sembolü olan Muzaffer Bey' in çiftliğidir. Çiftçinin tarladaki emeğini, alın terini haksızca ve zorla elinden alan Muzaffer Bey, kendi çiftliğinde bir eli yağda bir eli balda yaşamaktadır. Toplumda örgütsel bir yapının mevcut olmaması, çalışan kesimin emeğinin sömürülmesine çanak tutmaktadır. Toplumu oluşturan bireyler oluşturdukları toplumu değiştirebileceklerine inanmadıkları için, durumu adeta bir kader gibi benimserler.

4.3. ÇEVRE FAKTÖRÜNÜN YENİDEN TANIMLANMASININ TOPLUM ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLERİ

Sosyal adalet, yargıda adalet olmadan sağlanamaz. Ancak toplumu oluşturan bireylerin yargıda haklarını arayabilmeleri için öncelikle haklarını bilmeleri gerekmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için de sorgulayan, cesur ve merak eden bireyler lazımdır. Romanda ise yüzyıllardır sömürülen, ezilen, hor görülen insanların bu tip refleksleri vermekte ve örgütlenmekte sıkıntı çektikleri görülmektedir. İçlerinde bütünün iyiliğini düşünen tek karakter Muhsin Usta' dır. O her ne kadar Kemal' i eğitmeye çalışsa da, aşklarına olan inançlarına rağmen, ne Kemal ne Güllü, ne de onların etrafındaki hiç kimse, kişisel mücadelesini sınıf mücadelesine dönüştürmek için bir çaba içine girer. Halbuki örgütlü bir toplumda bireylerin içinde yaşadıkları çevre yeniden tanımlanacağından, sosyal adaletsizliklerin giderilme umudu yeşerebilecektir. Ne yazık ki romandaki karakterlerin bundan haberi yoktur.

5. SONUÇ

Orhan Kemal, Vukuat Var adlı romanında 1940'ların Türkiyesini çok katmanlı şekilde ele almıştır. Dönem yazarlarından farklı olarak romanındaki başkişiyi bir kadın olarak belirlemiş

ve bu şekilde erkek egemen toplum düzenindeki kadın-erkek eşitsizliğine vurgu yapmıştır. Bunun yanı sıra işçi-patron, ağa-çiftçi, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen kavramlarını detaylandırarak, toplumdaki sosyal adaletsizliğin nedenlerini gözler önüne sermiştir. Onun halk diliyle, okuyan herkesin kolaylıkla anlayabileceği kadar sade yazılmış bu romanı toplum yaşamındaki olayların hiçbirinin sebepsiz yere meydana gelmediğini anlatmaktadır.

Yazar, Türk toplumunun yapısındaki kronik hastalığın ana nedeni olarak sömürü düzenini işaret etmiş bu düzenin trajik-komik şekilde toplumun ezilen tabakası tarafından desteklendiğini vurgulamıştır. Buna ek olarak çevresel faktörleri de değerlendirmiştir. Toplumdaki statüsü ne olursa olsun kadının cinsel nesne olmaktan öteye gidemediği, erkeğinse güce tapan yırtıcı bir hayvandan farksız olduğu vahşi, rekabetçi bir çevrede, bireylerin insanlıklarını korumalarını beklemenin saflıktan başka bir şey olmadığını göstermiştir. Kendi çıkarına zarar gelmedikçe kılını kıpırdatmayan, zayıfların ezilmesinden rahatsız olmayan kişiler konfor alanlarını terk etmeye yanaşmadığı sürece, nice Kemaller ölecek, aşk kaybetmeye devam edecektir. Umutsuz şekilde sonlanan romanda umut olarak yorumlanabilecek tek öge, toplumda Muhsin Usta gibi toplumsal bilinci yüksek karakterlerin sınıf mücadelesini örgütlemek için her şeye rağmen mücadele veriyor olmalarıdır.

6. KAYNAKÇA

Kemal, Orhan. Vukuat Var. İstanbul: Everest Yayınları, 2008